

Název programu:

Zima v zahradě II

Autor:

Barbora Landová, Lenka Prunerová

Aktualizováno:

11. 3. 2016

Anotace:

Žáci značí znaky zimního období v zahradě. Vyrábějí zimní parfém. Dávají si navzájem hádat po hmatu zimní přírodniny, případně zkoušíme pocítit zimní zahradu i bosými chodidly. Žáci zkoumají a určují pobytové stopy rostlin a živočichů v zahradě, objevují její rozmanitost. Potom tvoří jednoduché příběhy, které se mohou na zahradě odehrávat.

Ve skupinách si založí jedlé misky, učí se rozeznat a zasít semínka jednotlivých rostlin. S pomocí pracovního listu následně sledují vývoj rostlinek a plní drobné úkoly.

Cíle:

- 1) Žáci pomocí různých smyslů prozkoumají vlastnosti zahrady v daném ročním období.
- 2) Žáci přímo v terénu vyzkoumají, jak je jejich zahrada rozmanitá – bohatá na druhy rostlin, živočichů a typy prostředí.
- 3) Žáci vlastnoručně zasejí semínka jedlých rostlin. Společně o ně ve třídě pečují, pozorují je a do pracovního listu zaznamenávají jejich růst.

Cílová skupina:	Počet účastníků:	Délka programu:
2.–5. ročník ZŠ.	Max. 30	180 minut

Místo:

Program probíhá na školní zahradě případně v zeleni blízko školy.

Pomůcky:

panáčky Kája a Kája

fáborky na špejlích

šátky na zavázání očí

případně ručník na utírání nohou

látkové pytlíčky

plachty ze starých posterů

určovací kolečka Ametystu

pomůcky na setí (plastové misky, lopatky, lžíce, směsi semínek + obrázky rostlinek z pytlíčků, rozprašovače, kbelíky s hlínou), lihový fix

pracovní listy k pozorování – pro každého žáka

Popis programu:

Přivítání s panáčkem Kájou, jména, pravidla.	10 min
1) Průzkum zimy pomocí smyslů: ZRAK – značení pomocí špejlí SLUCH – jaké zvuky dělá zima HMAT – hádání přírodnin nebo modelování ze sněhu ČICH – zimní parfém	40 min
2) Průzkum pobytových stop: BĚHÁNÍ – co patří k rostlinám a co k živočichům HLEDÁNÍ – sbírání co nejvíce pokladů TVORBA LANDARTU + SDÍLENÍ – příběhy v zahradě a jejich vzájemné představení	40 min
3) Péče o zahradu: BĚHÁNÍ – kde se komu a proč líbí PŘESUN DO TŘÍDY A PŘESTÁVKA POSTUP SETÍ – seřazení kartiček TVORBA JEDLÉ MISKY – setí semínek ve skupinách	80 min
Rozloučení – krátká reflexe, motivace k další práci	10 min

Přivítání s panáčkem Kájou

Program zahájíme venku na zahradě či v zeleni u školy. Lektor děti přivítá společně s panáčkem Kájou. Panáček je vyrobený z přírodnin, podle jména to může být holka i kluk a bude děti provázet všemi programy k jednotlivým ročním obdobím. Jeho příjmení je proměnlivé jako roční doby, může mít každou chvíli jiné podle toho, jaká je zrovna zima, jaké je jaro atd. Lektor vyzve děti, aby panáčkovi vymyslely příjmení, jaká může být zima? Třeba mrazivá – panáček se tedy může jmenovat Kája Mrazivý, co vás ještě napadá? Necháme každého žáka vymyslet jeden přívlastek.

Lektor prostřednictvím Káji dětem krátce sdělí, co je dnes čeká a dohodnou si pravidla chování (co budeme společně dodržovat, aby bylo všem příjemné). Lektor ještě poprosí, aby se představily děti – rychlé kolečko křestních jmen, případně lektor dětem přilepí jmenovky.

Pro starší děti je divadlo s panáčkem už trochu infantilní, ale figurku lze s výhodou použít jako „mluvící předmět“ v kruhu.

1) Průzkum zimy pomocí smyslů

Lektor řekne dětem, že teď okusíme zimu v zahradě pomocí všech našich smyslů, jaké to jsou?

ZRAK: První zkusíme zrak. Rozdáme si značkovací špejle. Rozběhneme se po zahradě a označíme všechno, co nám připomíná zimu, co nám naše oči říkají o zimě. Po chvíli se opět sejdeme v kruhu a společně se zadíváme na zahradu a zhodnotíme, kolik je tam značek, kolik nám toho oči řekly. Můžeme ptát – co v zimě naopak vůbec vidět není? Nakonec všechny špejle zase posbíráme.

SLUCH – Naše otázka teď zní: Jaké zvuky dělá zimní zahrada? Rozdělíme se na menší skupinky, každá má za úkol vyzkoušet si různé zvuky, které lze v zimní zahradě „vyrobiť“, nejlépe pomocí přírodnin, ale může to být i něco jiného, nějaké zvuky dělá živá příroda, jiné neživé, nějaké zvuky děláme my lidé (třeba šustíme oblečením, vržou nám boty ve sněhu, křepeme louže...). Pokud máme čas, můžeme si zvuky navzájem předvádět.

Další variantou je, že vytvoříme dlouhého hada, držíme se za ruce, v úplné tichosti procházíme různě zahradou a posloucháme, jaké zvuky to vydává.

Nakonec se ještě můžeme ptát – co v zimě naopak vůbec slyšet není?

HMAT – U hmatu jsou dvě varianty podle toho, jestli je sníh nebo ne.

Pokud je sníh, zkusíme si ze sněhových koulí vymodelovat takové ufony průzkumníky. Uhladíme v dlaních kouli, a pak do ní zkusíme prsty vydolovat oči a pusy. Hotové ufony pak pošleme na průzkum zahrady. Hodíme je do všech stran, můžeme k tomu použít i drobné odpalovací zařízení (např. prkénko opřené o špalek, vidličku z klacku). Potom se za nimi rozběhneme a podíváme se, co který ufon objevil, prozkoumáme místo, kam dopadl. Společně obcházíme místa dopadu a prohlížíme si, co vyšlo najevo.

Není-li sníh nebo se nám radši chce dělat něco jiného, rozdělíme se do dvojic. Jeden zůstane na místě a má zavřené/zavázané oči, druhý najde nějakou přírodninu a položí ji kamarádovi do ruky, ten má hádat, co to je. Případně vezme „slepého“ kamaráda opatrně za loket a doveče ho k něčemu, aby si to ohmatl, opět může hádat, co to je.

DOBROVOLNÁ AKTIVITA: po domluvě s vyučujícím a dětmi navrhne, že kdo chce, může si zkusit ohmatat zimní zahradu také nohama. Zujeme si boty a chvíli se procházíme po různých površích naboso. Můžeme to zkoušet také jen s jednou nohou a porovnávat rozdíly, jaké to je šlapat přes podrážku a jaké na kůži. Můžeme též zkusit sbírat věci pomocí chodidla.

ČICH – Rozdělíme se opět do malých skupin, každá dostane látkový pytlík a má za úkol vytvořit směs na zimní parfém z přírodnin, které lze v zahradě najít. Jak voní zimní zahrada? Vymyslete svému parfému také název, co by měl napsáno na etiketě? Když mají všichni nasbíráno, sejdeme se v kruhu a vzájemně očíháváme, co kdo vytvořil. Zase se můžeme ptát – co v zimě naopak vůbec cítit není?

2) Průzkum pobytových stop

BĚHÁNÍ

Žáci budou mít za úkol nasbírat důkazy o přítomnosti rostlin a živočichů na zahradě. Uvedeme si příklady pomocí pohybové hry. Lektor vymezí prostor, ve kterém se budeme pohybovat mezi dvěma stranami (např. dva stromy; je dobré, aby mezi stranami bylo dost místa a děti se mohly rozběhnout – aby se zahřály a taky aby se nestrkaly). Lektor stojí uprostřed, když řekne něco, co patří k rostlinám (např. list, děti běží na jednu stranu, když k živočichům – např. chlup, tak běží na druhou).

Příklady toho, co může lektor říkat (a děti pak v další aktivitě hledat): pírká, chlupy, stopy v blátě či sněhu, zbytky potravy – různě okousané listy, oříšky, kaštiny, žaludy, skořápky ptačích vajec, semínka, ulity, kukly hmyzu, hnízda na stromech či na zemi, hověnka, spadlé listy, suchou trávu a jiné zbytky rostlin, šišky, větvičky.

HLEDÁNÍ

Žáci se rozběhnou po zahradě a mají za úkol nasbírat co nejvíce pobytových stop a donést je na rozloženou plachtu. Potom se všichni sejdeme nad nasbíraným materiálem a říkáme si, po kom tato stopa zůstala, co jsme to vlastně našli, k jakému zvířeti či rostlině to patří. Lektor nechává hlavně děti, aby říkaly, co poznají, a pak je doplňuje. K tomu má s sebou určovací kolečka a karty s běžnými druhy rostlin a živočichů v městské zeleni, ve kterých si mohou děti samy nebo s pomocí lektora hledat.

TVORBA LANDARTU + SDÍLENÍ

Pokud je dostatek času, rozšíříme tuto aktivitu ještě o třetí část. Nasbírané pobytové stopy si děti rozdělí do skupinek, vyberou si nějaké místo v zahradě a tam „naaranžují“ přírodniny tak, aby vypovídaly o nějakém drobném příběhu, který se zde odehrál. Např. tudy letěla sojka a když dosedla na větev, vypadlo jí z křídla pírká, ale ona si toho nevšimla a klidně si pochutnávala na oříšku, co si donesla, jeho skořápka také zůstala pod stromem.

Když mají všichni hotovo, společně obcházíme jednotlivá místa a vzájemně si vyprávíme příběhy.

3) Péče o zahradu

BĚHÁNÍ

Lektor řekne dětem, ať si hledají na zahradě místo, kde se cítí příjemně. Až ho najdou, ať se na něm chvíli zastaví a uvědomí si, proč je jim tam dobře. Potom se sejdou v kruhu a sdílejí, proč si to místo vybraly kde se komu a proč líbí.

Lektor naváže tím, že v zahradě se líbí každému někde jinde – stejně tak rostlinám nebo zvířatům, proto je důležité zvolit správné místo, když chceme něco zasadit, dát na zahradu krmítko nebo připravit pro živočichy nějaké úkryty.

PŘESUN DO TŘÍDY A PŘESTÁVKA

POSTUP SETÍ

Lektor se nejprve zeptá, kdo už někdy sel semínka. Pokud ve skupině někdo takový je, poprosí ho, aby ostatním krátce řekl, jak se to dělá. Potom řekne, že si to ještě připomeneme pomocí obrázků, aby věděli také ti, kdo sejí semínka poprvé. Žáci dostanou do skupiny sadu kartiček, na nichž je nakreslený postup při setí semínek. Mají za úkol je seřadit.

TVORBA JEDLÉ MISKY

Lektor ukáže dětem pomůcky na setí a krátce předvede, jak budou pracovat. Připomene pravidlo, že se k sobě chováme hezky a spolupracujeme, je to důležité, protože je potřeba se o sázecí pomůcky podělit, vystřídat se u kbelíku s hlínou atd. Děti se rozdělí do skupin po třech, maximálně čtyřech. Dostanou misku, do ní si nabерou hlínu a rozprostřou ji do rovné vrstvy. Potom jim lektor ukáže v misce semínka a ptá se, jestli nějaká poznávají. Ukáže jim na obrázcích, jaké rostlinky ve směsi jsou. Každá skupinka dostane díl směsi semínek, která rovnoměrně nasypou na celý povrch hlíny. Potom semínka překryjí tenkou vrstvou hlíny. Pomocí rozprašovače misku zalijí (silnější proud vody by semínka vyplavil). Je-li třeba, lektor označí jednotlivé misky lihovým fixem.

Lektor žákům ukáže pracovní list, pomocí kterého budou svou misku dále sledovat, a vysvětlí, jak s ním zacházet. Na listu je vždy nakreslena fáze růstu rostlin. Žáci si je mohou vybarvit, zaznamenají datum, kdy jejich rostliny dospěly do popsané fáze a vyplní drobný úkol, který je u každé fáze uveden. Pokud zbývá čas, mohou žáci rovnou vyplnit první krok.

Rozloučení

Lektor (a panáček Kája) se sejdou s dětmi v kruhu. Každý dostane slovo, aby mohl říci – pokud chce – co se mu dnes nejvíc líbilo nebo jej zaujalo. Případně lze zopakovat úvodní kolečko a znovu vymýšlet, jaká je zima – vnímání zimy se mohlo během programu proměnit, děti mohly objevit něco nového, co je inspirovalo k pojmenování zimy ještě jinak, než je napadlo ráno.

Lektor řekne pár slov k průběhu programu – jak se dařilo dodržet pravidla, jaké to bylo. Popřeje dětem, ať se jim daří pečovat o jedlou misku a hojně navštěvovat zahradu. Pokud je se školou domluven i další program, rozloučí se s tím, že se těší na příští setkání :)